

GODIŠNJA STATISTIKA BILJNE PROIZVODNJE – METODOLOGIJA –

Bosna i Hercegovina

**Agencija za statistiku
Bosne i Hercegovine**

**Federalni zavod za statistiku
Federacije Bosne i Hercegovine**

**Republički zavod za statistiku
Republike Srpske**

Izdavač: Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine
Sarajevo, Zelenih beretki 26

Telefon: +387 33 91 19 11

Fax: +387 33 22 06 22

Elektronska pošta: bhas@bhas.ba

Internet stranica: www.bhas.ba

Odgovara: Velimir Jukić, direktor

Metodologiju pripremili: Fahrudin Subotić, Ljubiša Eskić - Agencija za statistiku BiH
Fehrija Mehić, Damir Omanović - Federalni zavod za statistiku FBiH
Branislav Gojković, Lazo Šegrt - Republički zavod za statistiku RS

Lektura: Amra Kapetanović

SADRŽAJ

PРАВNA OSNOVA ISTRAŽIVANJA	5
METODOLOŠKE OSNOVE	5
Jedinice posmatranja	5
Način i vrijeme prikupljanja podataka	5
Obaveza zaštite ličnih podataka	6
OSNOVNA ISTRAŽIVANJA	7
Cilj i sadržaj istraživanja	7
Izveštaj o zasijanim površinama u jesenjoj sjetvi	7
Izveštaj o površinama i zasadima na kraju proljetne sjetve	7
Izveštaj o ostvarenim prinosima ranih usjeva i voća i očekivanim prinosima važnijih kasnih usjeva	7
Izveštaj o ostvarenim prinosima kasnih usjeva, voća i grožđa	7
Izveštaj o ostvarenim prinosima južnog voća i maslina	7
DEFINICIJE I OBJAŠNJENJA	8
Osnovni pojmovi	8
ORGANIZACIJA ISTRAŽIVANJA	10
Tijela za provođenje istraživanja	10
Obrada i publikovanje podataka	10

PRAVNA OSNOVA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje se provodi od strane entitetskih statističkih zavoda: Federalni zavod za statistiku i Zavod za statistiku Republike Srpske na osnovu Zakona o statistici u Federaciji BiH („Službene novine F BiH, broj 63/03 i 9/09) i Zakona o statistici RS („Službeni glasnik RS“, broj 85/03). Kompilacija, agregiranje i međunarodno izvještavanje za nivo BiH je u nadležnosti Agencije za statistiku BiH u skladu sa Zakonom o statistici Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 26/04 i 42/04).

Istraživanje je usklađeno sa EU standardima i sadrži sve potrebne indikatore i definicije iz UREDBI EVROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA broj 543/2009 od 18. juna 2009. i broj 1166/2008 od 19. novembra 2008.

METODOLOŠKE OSNOVE

Prema UREDBAMA EVROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA broj 543/2009 od 18. juna 2009. i broj 1166/2008 od 19. novembra 2008, Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, u saradnji sa Federalnim zavodom za statistiku Federacije BiH i Republičkim zavodom za statistiku Republike Srpske, treba osigurati sljedeće podatke:

- Zasijane i požnjevene površine, ukupan prinos i prinos po jedinici površine za žitarice
- Zasijane i požnjevene površine, ukupan prinos i prinos po jedinici površine za industrijsko bilje
- Zasijane i požnjevene površine, ukupan prinos i prinos po jedinici površine za krmno bilje
- Zasijane i požnjevene površine, ukupan prinos i prinos po jedinici površine za povrće, lubenice, dinje i jagode
- Zasijane i požnjevene površine, broj rodni stabala, ukupan prinos, prinos po jedinici površine i prinos po stablu za voće, južno voće i masline
- Broj rodni čokota vinove loze, ukupan prinos i prinos po čokotu za proizvodnju grožđa
- Ukupna korištena poljoprivredna površina prema načinu upotrebe

Jedinice posmatranja

1. Sve pravne osobe koje su u administrativnom registru poslovnih subjekata entitetskih statističkih zavoda prema klasifikaciji djelatnosti BiH razvrstane u djelatnost definisanu u području A – Poljoprivreda (dio biljna proizvodnja);
2. Sve pravne osobe koje nisu razvrstane u djelatnost definisanu u području A – Poljoprivreda (dio biljna proizvodnja), ali imaju jedinice koje obavljaju djelatnost u okviru biljne proizvodnje;
3. Svi obrtnici koji se bave biljnom proizvodnjom, registrovani u statističkim i drugim administrativnim izvorima podataka;
4. Sve fizičke osobe (porodična poljoprivredna gazdinstva) koje u okviru se svojih djelatnosti bave i biljnom proizvodnjom, kao glavnom ili sporednom djelatnošću. Izvještajna jedinica zadužena za porodična poljoprivredna gazdinstva je općina, odnosno statistički procjenitelj pri općini.

Način i vrijeme prikupljanja podataka

Istraživanje se provodi izvještajnom metodom i obuhvata sva preduzeća/obrtnike i porodična poljoprivredna gazdinstva koja se bave proizvodnjom žitarica, industrijskog bilja, krmnog bilja, povrća, dinja, lubenica i jagoda, voća, južnog voća, maslina i grožđa.

Podaci za pravne osobe (preduzeća/obrtnike i poljoprivredne zadruge) prikupljaju se redovnim godišnjim izvještajima na osnovu knjigovodstvene i druge evidencije.

Podaci za fizičke osobe (porodična poljoprivredna gazdinstva) prikupljaju se metodom procjene. Procjene vrše statistički procjenitelji, za koje se uzimaju poljoprivredni stručnjaci ili dobri poznavaoi lokalnih prilika.

Statistički procjenitelji prilikom procjena površina oslanjaju se na: podatke iz katastra, procjene iz prethodnih godina, prikupljene informacije od poljoprivrednih proizvođača i stručnjaka, na svoja lična zapažanja i druge administrativne i neadministrativne izvore podataka.

Obaveza zaštite ličnih podataka

Informacije koje će se se obezbjediti ovim istraživanjem će se koristiti samo u statističke svrhe i neće biti objavljene u javnosti. Zaštita individualnih podataka regulisana je Zakonom o statistici Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj 26/04 i 42/04), Zakon o statistici Federacije Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik, broj 63 / 03 i 9/09), Zakon o statistici ("Službeni glasnik RS", broj 85/03) i Zakon o zaštiti ličnih podataka ("Službeni glasnik BiH", broj 49/06).

OSNOVNA ISTRAŽIVANJA

Cilj i sadržaj istraživanja

Izveštaj o zasijanim površinama u jesenjoj sjetvi

Osnovni cilj ovog istraživanja je prikupljanje podataka o zasijanim površinama (ha) u jesenjoj sjetvi pod pojedinim usjevima, kao i o ukupnim zasijanim površinama pod žitima, industrijskim biljem, krmnim i povrćem.

Izveštaj o površinama i zasadima na kraju proljetne sjetve

Osnovni cilj istraživanja je prikupljanje podataka o ukupnim zasijanim površinama na kraju proljetne sjetve (ha) pod pojedinim usjevima, zatim prikupljanje podataka o ukupnim zasijanim površinama pod žitima, industrijskim biljem, krmnim biljem i povrćem, ukupnom broju i broju rodni stabala za sve vrste voća kao i podataka o korištenom poljoprivrednom zemljištu.

Izveštaj o ostvarenim prinosima ranih usjeva i voća i očekivanim prinosima važnijih kasnih usjeva

Cilj istraživanja je prikupljanje podataka o ostvarenim prinosima ranih usjeva i ranog voća, kojim se kod usjeva prikazuje požnjevena površina (ha), prosječan prinos po jedinici površine (t/ha) i ostvareni ukupni prinos (t), dok se kod voća iskazuje požnjevena površina (ha), broj rodni stabala (broj), prosječan prinos po stablu (kg), prosječan prinos po jedinici površine (t/ha) i ukupni prinos (t). Ovim istraživanjem prikupljaju se i podaci o očekivanim prinosima važnijih kasnih usjeva.

Izveštaj o ostvarenim prinosima kasnih usjeva, voća i grožđa

Cilj ovog istraživanja je prikupljanje podataka o ostvarenim prinosima kasnih usjeva, kasnog voća i grožđa. Podaci se odnose na ukupno požnjevene površine (ha), prosječni prinos po jedinici površine (t/ha) i ukupan prinos (t), zatim na broj stabala i čokota vinove loze sposobnih za rod (broj), prosječan prinos po stablu i čokotu vinove loze (kg), kao i na ukupan prinos kasnog voća i grožđa (t).

Izveštaj o ostvarenim prinosima južnog voća i maslina

Cilj ovog istraživanja je prikupljanje podataka o broju stabala sposobnih za rod (broj), prosječnom prinosu po stablu (kg), kao i ukupnom prinosu južnog voća i maslina (t).

DEFINICIJE I OBJAŠNJENJA

Osnovni pojmovi

A.

1. **„Žetvena godina“** - Podrazumijeva kalendarsku godinu u kojoj počinje žetva.
2. **„Korištena poljoprivredna površina“** – Podrazumijeva ukupnu površinu koju zauzimaju oranice, stalni travnjaci (livade i pašnjaci), stalni zasadi (voćnjaci, vinogradi i rasadnici) i bašte/vrtovi korišteni od gazdinstva bez obzira da li su u vlasništvu ili se koriste kao zajednička zemlja.
3. **„Obrađena/Kultivirana površina“** – Podrazumijeva površinu koja odgovara ukupno zasijanoj površini, ali se nakon žetve isključuje uništena površina (prirodne katastrofe i dr.).
4. **„Površina usjeva“** – Podrazumijeva površinu koja odgovara ukupno zasijanoj površini za proizvodnju (uzgoj) određenog usjeva tokom navedene godine.
5. **„Žetvena površina“** – Podrazumijeva dio obrađene/kultivirane (zasijane) površine koji je požnjeven. Ova površina može biti manja ili jednaka obrađenoj/kultiviranoj (zasijanoj) površini.
6. **„Proizvodna površina“** – U vezi je sa stalnim usjevima i podrazumijeva površinu koja potencijalno može biti požnjevena u referentnoj žetvenoj godini. Ovdje se isključuju sve neproizvodne površine, kao što su novi zasadi koji još nisu počeli sa proizvodnjom i napušteni voćnjaci i vinogradi.
7. **„Žetvena proizvodnja“** – Podrazumijeva proizvodnju uključujući gubitke na gazdinstvu i rasipanje, količine proizvoda potrošene direktno na gazdinstvu i prodane količine proizvoda što je izraženo u osnovnim jedinicama težine proizvoda.
8. **„Prinos“** – Podrazumijeva žetvenu proizvodnju po jedinici obrađene/kultivirane površine.
9. **„Usjevi pod staklenicima ili visokim (pristupačnim) pokrivačem“** – Podrazumijeva usjeve koji su cijelo razdoblje rasta ili njegov dominantni dio pokriveni sa staklenicima sa fiksnim ili mobilnim visokim pokrivačem (staklo ili plastika). Ovo isključuje nisku pokrivnu zaštitu ili tunele koji nisu pristupačni za čovjeka. Površina pod usjevima koji se djelomično uzgajaju pod staklenicima, a djelomično na otvorenom se izražava kao površina pod staklenikom, izuzev perioda u staklenicima koji je izuzetno ograničenog trajanja.
10. **„Glavna površina“** – Date parcele podrazumijeva površinu gdje se parcela koristila samo jednom u toku vegetacijske godine i koja je jasno definisana tom namjenom.
11. **„Voćnjaci“** – Površine sa zasađenim stablima voća, grmovima i višegodišnjim biljkama bobičastog voća (osim jagoda), uključujući voćnjake južnog voća i maslinike. Voćnjaci mogu biti gustog sklopa, s minimalnim razmakom između drveća ili rijetkog sklopa i sa velikim razmakom.
Intenzivni voćnjaci su voćnjaci na kojima se primjenjuju agrotehničke mjere i koncipirani su tako da postoji razmak između stabala u redu i između redova
Ekstenzivni voćnjaci su voćnjaci na kojima se ne primjenjuju agrotehničke mjere i nisu koncipirani kao intenzivni voćnjaci (razmak između stabala i redova stabala) i gdje se površina određuje gustoćom rasporeda stabala na određenoj površini (minimalno 100 stabala na 1 hektar površine ili maksimalno 10 metara razmaka između redova stabala).
12. **„Vinogradi“** – To su površine na kojima su zasađeni čokoti vinove loze u vezanom uzgoju. Plantažni vinogradi su oni zasadi u kojima se redovno primjenjuju agrotehničke mjere (obrada, njega, prskanje, i dr.). Obično su to zasadi na većim površinama sa određenim razmakom između čokota.

13. „Oranice i bašte/vrtovi“ - To je zemljište koje se redovno obrađuje (oranjem ili drugačije) i na kojem se po utvrđenom redu (plodoredu) zasijavaju usjevi. Usjevi se mogu smjenjivati svake godine, a mogu biti i višegodišnji usjevi. Ako se zemljište koristi za isti usjev, pet godina ili više, bez uklanjanja i zasijavanja novog usjeva, onda se to zemljište ne smatra oranicom. Ovaj prag od 5 godina predstavlja razliku oranica i bašti/vrtova od trajnih zasada ili trajnih travnjaka.

14. „Ugari“ - To su površine oranica i bašti/vrtova koje se ostavljaju za oparavak, najčešće tokom cijele poljoprivredne godine „na odmoru“ i obično su uključene u plodored.

Ugari mogu biti:

- Površina na kojoj nema usjeva
- Zemljišna površina sa spontanom prirodnim rastom bilja i može se koristiti za ishranu životinja ili se može preorati (crni ugar)
- Zemljišna površina koja se preore i zasije usjevima za tkz. zeleno đubrenje (zeleni ugar)

Ugar se ne treba miješati sa površinama sa naknadnim usjevima, stalnim travnjacima koji se više ne koriste za proizvodnju niti sa neiskorištenim poljoprivrednim zemljištem.

15. „Livade“ - Livade su površine obrasle travom koje se redovno kose radi dobijanja sijena, odnosno koriste se za proizvodnju zeljaste krme prirodnim putem (samonikle kulture). Zajedno se iskazuju površine prirodnih i zasijanih livada.

16. „Pašnjaci“ - Pašnjaci uključuju i grube pašnjake odnosno pašnjake za oskudnu ispašu i to su površine na kojima raste trava, trnje, grmlje i sl. i koje isključivo služe za ispašu stoke. Zajedno se iskazuju nizijski i planinski pašnjaci.

17. „Rasadnici“ - mogu biti:

- Rasadnici vinove loze
- Rasadnici stabala voća i bobičastog voća
- Rasadnici ukrasnog bilja
- Rasadnici šumskog drveća. Ovdje se isključuju rasadnici koji su vlasništvo gazdinstava i koji se nalaze u šumi, a uključuju rasadnici koji nisu komercijalni, vlasništvo su gazdinstava i nalaze se izvan šume.
- Rasadnici drveća i grmova za vrtove, parkove, itd.

B.

1. „Uzastopna biljna proizvodnja“ – Odnosi se na parcelu oranične površine koja se koristila više puta u jednoj vegetacijskoj godini, ali se koristila za samo jednu vrstu usjeva. Ova površina bi se trebala smatrati kao obrađena/kultivirana površina za svaki usjev. Koncepti glavnih i sekundarnih površina nisu primjenjivi u ovom kontekstu.

2. „Kombinovana biljna proizvodnja“ – Odnosi se na kombinaciju usjeva koji se uzgajaju na jednoj parceli poljoprivrednog zemljišta u isto vrijeme. Obradna/kultivirana površina u ovom slučaju je podijeljena između usjeva, srazmjerno površini zemljišta na kojem se uzgajaju.

3. „Dvonamjenski usjevi“ – To su usjevi koji imaju više od jedne namjene i smatraju se kao usjevi za osnovno (primarno) korištenje i kao usjevi za dodatno (sekundarno) korištenje.

ORGANIZACIJA ISTRAŽIVANJA

Tijela za provođenje istraživanja

U pripremama i provođenju istraživanja iz područja statistike usjeva učestvuju Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, Republički zavod za statistiku Republike Srpske i Federalni zavod za statistiku Bosne i Hercegovine.

Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, u saradnji sa entitetskim zavodima za statistiku, utvrđuje metodološke osnove, dizajnira obrasce i uputstva za njihovo popunjavanje, vodi računa o efikasnom provođenju istraživanja, kontroliše i obrađuje podatke i priprema rezultate istraživanja za nivo Bosne i Hercegovine.

Prikupljanje podataka, kontrola, obrada i objavljivanje na entitetskom nivou je odgovornost entitetskih zavoda za statistiku.

Obrada i publikovanje podataka

Poslije kontrole obuhvata izvještajnih jedinica, kontrole tačnosti i potpunosti podataka, šifriranja podataka, prenošenja na elektronske medije, provođenja računске i logičke kontrole, podaci se obrađuju za nivo entiteta i proslijeđuju Agenciji za statistiku Bosne i Hercegovine. Rezultati obrade Godišnjeg istraživanja o statistici usjeva objavljuju se u redovnim publikacijama.